

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.17.3.2025

**Pani
Zofia Sławenta-Birska
Kierownik Miejsko-Gminnego
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bierutowie
Miejsko-Gminny Ośrodek
Pomocy Społecznej
w Bierutowie
ul. Kolejowa 7
56-420 Bierutów**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/030 - Opieka nad osobami starszymi w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bierutowie ¹ , ul. Kolejowa 7, 56-420 Bierutów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zofia Sławenta-Birska, Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bierutowie ² , od dnia 6 grudnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Identyfikowanie potrzeb osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewnienie dostępności opieki nad tymi osobami na terenie gminy. 2. Prawdopodobieństwo i skuteczność realizacji wybranych form opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych ³ , z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli mają one istotny wpływ na ustalenia i oceny.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy o NIK ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	Marek Skrzypecki, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/181/2025 z dnia 6 sierpnia 2025 r. Radosław Chodziński, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/179/2025 z dnia 31 lipca 2025 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-3; tom II, str. 1-2)

¹ Dalej: MGOPS lub Ośrodek.

² Dalej: Kierownik Ośrodka.

³ 7 października 2025 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W MGOPS co do zasady prawidłowo i skutecznie zapewniano opiekę nad osobami starszymi zamieszkałymi na terenie Gminy Bierutów⁶.

Zasadniczo identyfikowano potrzeby osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewniano tym osobom dostęp do tego rodzaju opieki. Dokonano poprawnie diagnozy sytuacji osób starszych w związku z opracowywaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i Osób Niepełnosprawnych Gminy Bierutów na lata 2018-2028⁷. Dysponowano danymi na temat liczby seniorów z terenu Gminy, w tym wymagających wsparcia (także samotnych), w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą.

Ośrodek, w latach 2022-2025, prawidłowo zorganizował i realizował⁸ osobom starszym opiekę w siedmiu formach, tj.: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, usługi Klubu Senior+, usługi Domu Pomocy Społecznej, usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów i usługi programu Opieka wytchnieniowa. Ośrodek zapewniał również nadzór nad prawidłowym wykonywaniem usług dla seniorów. Z usług tych na terenie Gminy skorzystało w latach 2022-2025 (I półrocze) łącznie 240 osób starszych (w tym 70 samotnych seniorów).

Wydatkowane (w okresie objętym kontrolą) na powyższe formy pomocy seniorom środki finansowe w łącznej kwocie 2 492,1 tys. zł, pozwoliły na właściwe zaspokojenie ww. potrzeb.

W MGOPS w roku 2023 i 2024 nie prowadzono jednak działań służących realizacji celu (kierunku): Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych (dotyczących m.in. wydania ulotek, informatorów, organizacji warsztatów, czy realizacji projektów), przewidzianych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. Ośrodek nie dysponował ponadto danymi dotyczącymi liczby osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe, a także zamieszkujących w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w najbliższym czasie mogą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania. Brak było także danych o osobach starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków. W kontrolowanych ośmiu sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz dwóch sprawach obejmujących usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, w prowadzonej dokumentacji potwierdzającej realizację wsparcia, nie zamieszczano opisu rodzaju wykonywanych czynności (brak stosownej rubryki do tego celu). Ponadto w jednej sprawie, dotyczącej usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, opiekunka wykonywała ww. usługi, nie mając ukończonego obligatoryjnego szkolenia z udzielania pierwszej pomocy.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. NIK sformułowała ocenę ogólną w formie opisowej.

⁶ Dalej także: Gmina.

⁷ Przyjętej uchwałą Nr XL/375/18 Rady Miejskiej w Bierutowie z dnia 22 marca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i Osób Niepełnosprawnych Gminy Bierutów na lata 2018-2028”; dalej: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r.

⁸ Szczegółowo zbadano cztery formy opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi, realizowane przez MGOPS, tj.: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, usługi Klubu Senior+.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Identyfikowanie potrzeb osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewnienie dostępności opieki nad tymi osobami na terenie gminy
Opis stanu faktycznego	1.1. Rozpoznawanie problemów społecznych występujących na terenie działalności ośrodka, w szczególności dotyczących sytuacji osób starszych W Gminie, MGOPS przeprowadzał diagnozę sytuacji osób starszych w 2018 r. w związku z opracowywaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. Podstawę prawną tego dokumentu stanowił art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁰. Projekt ww. dokumentu powstał w Ośrodku, który był odpowiedzialny za jego realizację oraz monitoring m.in. w zakresie problemów osób starszych. W procesie jego przygotowywania, poddano go konsultacjom społecznym z mieszkańcami Gminy. Założono, że dokument ten służyć będzie, jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych m.in. ze środków finansowych z budżetu Gminy oraz środków finansowych z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych. Podstawą rozpoznania sytuacji osób starszych była analiza m.in.: [1] SWOT¹¹, która pozwoliła na identyfikację mocnych i słabych stron¹² oraz szans i zagrożeń¹³ w obszarze polityki społecznej; [2] publikacji, raportów, biuletynów, bazy danych, gromadzonych przez Urząd Miejski w Bierutowie; [3] materiałów statystycznych opracowywanych przez Urząd Statystyczny we Wrocławiu, MGOPS i Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy; [4] ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców, jednostek organizacyjnych Gminy, placówek służby zdrowia, organizacji pozarządowych. (akta kontroli: tom I, str. 56-58, 65-71, 422-516; tom II, str. 4-5) Diagnozę zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r., oparto na analizie sytuacji społeczno-demograficznej Gminy z kilku ostatnich lat¹⁴. Uwzględniono w niej m.in. strukturę wiekową mieszkańców oraz dynamikę demograficzną. Z analizy tej wynikało, że w ogólnej populacji Gminy osoby starsze stanowią ok. 27% liczby mieszkańców¹⁵. Liczba ta będzie systematycznie wzrastać. Diagnoza wykazała, iż aktualnie funkcjonujący w Gminie system opieki nad osobami starszymi jest oparty na strukturze domów pomocy społecznej, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, zakładach opieki paliatywnej, warsztatach terapii zajęciowej. Odnotowano wyraźny deficyt w sieci placówek

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dz. U. z 2025 r. poz. 1214, ze zm. Dalej: ustawa o pomocy społecznej.

¹¹ Analiza SWOT jest stosowana do sporządzenia analizy wewnętrznego i zewnętrznego otoczenia realizowanego projektu. Jest stosowana jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej

¹² Do mocnych stron zaliczono m.in. zaangażowaną kadrę pomocy społecznej, działalność Uniwersytetu III wieku. Do słabych stron zaliczono m.in. starzejące się społeczeństwo.

¹³ Do szans zaliczono m.in. realizację rządowych programów na rzecz osób starszych. Do zagrożeń zaliczono m.in. brak kompleksowej polityki państwa w zakresie opieki nad osobami starszymi.

¹⁴ Dotyczy lat 2014-2017.

¹⁵ Dla przykładu w powiecie oleśnickim było to 24%, w województwie dolnośląskim 26%, a w Polsce 25%.

świadczących usługi dla osób starszych¹⁶. Kluby seniora, domy dziennego pobytu i ośrodki wsparcia dziennego stanowią nadal margines w stosunku do potrzeb, jakie występują w zakresie opieki nad osobami starszymi. Wobec tego działania Gminy – zgodnie z diagnozą – muszą zostać ukierunkowane na rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w placówkach stacjonarnych jak i w miejscu zamieszkania tych osób.

Z uwagi na przewidywany (w diagnozie) wzrost liczby osób starszych w populacji mieszkańców Gminy, konieczne jest zapewnienie dostępu seniorów do leczenia specjalistycznego, rehabilitacji, czy usług opiekuńczych, w tym w szczególności dla mieszkańców wsi. Na terenie Gminy działały trzy placówki podstawowej opieki zdrowotnej, gdzie około 35% pacjentów to osoby starsze, głównie z chorobami przewlekłymi, takimi jak cukrzyca, nadciśnienie tętnicze czy schorzenia serca i narządu ruchu. Dostrzeżono problem wykluczenia społecznego seniorów oraz konieczność powstania placówek wsparcia dziennego. Ponadto opieka nad osobami starszymi wpływa negatywnie także na sytuację opiekunów, w tym na ich sytuację ekonomiczną i emocjonalną. Diagnoza wskazywała, że rozwijające się wraz z wydłużającym się życiem choroby otępienne wieku starczego, np. choroba Alzheimera, będą skutecznie ograniczały wydolność opiekuńczą rodzin. W cytowanej Strategii stwierdzono brak systemowych rozwiązań państwowych w zakresie opieki nad seniorami, co powodowało konieczność wsparcia tej grupy osób na poziomie samorządu.

Wobec powyższego w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r., ustanowiono cel strategiczny nr 3: Senior, osoba niepełnosprawna: aktywność i bezpieczeństwo socjalne. Cel ten należało zrealizować m.in. poprzez: zwiększenie świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób starszych; zwiększenie dostępu osób starszych do opieki medycznej i rehabilitacji; inkluzję osób starszych w środowisku lokalnym; rozwijanie wsparcia i usług pielęgnacyjnych w środowisku. Według diagnozy ważne było umożliwienie jak najdłuższego pobytu osób starszych w ich środowisku życia, poprzez rozbudowę usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz tworzenie ośrodków wsparcia dziennego celem wzmocnienia aktywności seniorów i zapewnienia im dostępu do usług edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych.

(akta kontroli: tom I, str. 56-58, 65-71, 422-516)

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. przewidziano cele operacyjne (kierunki działań), mające zapewnić realizację powyższego celu strategicznego, takie jak:

- Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych;
- Utworzenie Klubu Senior+;
- Systematyczny monitoring sytuacji osób starszych na terenie Gminy;
- Systematyczne działania na rzecz łamania barier ograniczających uczestnictwo osób starszych;
- Zapewnienie osobom starszym dostępu do powszechnego korzystania ze środków komunikacji oraz rozwijanie innych alternatywnych form transportu;
- Zwiększenie uczestnictwa osób starszych w sporcie i działalności kulturalnej;
- Rozwój usług wspomagających osoby starsze w miejscu zamieszkania;
- Promowanie rodzinnych form wsparcia;
- Systematyczne podnoszenie jakości usług opiekuńczych i środowiskowych;

¹⁶ W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. nie podano jednak liczby wszystkich brakujących placówek,

- Monitoring i rozwój usług pielęgnacyjno-opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

Przykładowymi wskaźnikami realizacji celów operacyjnych była:

- liczba osób objętych Działaniami Klubu Senior+;
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi;
- liczba przedsięwzięć organizowanych dla osób starszych.

(akta kontroli: tom I, str. 65-71, 422-516)

MGOPS przeprowadzał coroczny monitoring realizacji celów strategicznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. W 2018 r. w MGOPS utworzono Klub Senior+. Od 2021 r. Ośrodek uczestniczył w programach finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego (Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, Opieka wytchnieniowa). Ponadto od 2023 r., w celu poprawy bezpieczeństwa oraz zwiększenia możliwości samodzielnego funkcjonowania osób starszych w miejscu zamieszkania, Ośrodek wziął udział w programie Korpus Wsparcia Seniorów, którego celem był rozwój tzw. opieki na odległość. Program finansowany był z dotacji celowej budżetu państwa. Niemniej w roku 2023 i 2024 nie prowadzono działań, co wynikało z Raportów monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r., służących realizacji celu (kierunku): Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych. Powyższe opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 81-118, 508)

1.2. Gminne dokumenty strategiczne

Jedynym dokumentem dotyczącym osób starszych, obowiązującym na terenie Gminy była Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. (o której mowa w punkcie 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Niezależnie od tego Gmina 15 lipca 2025 r., zawarła umowę¹⁷ na przeprowadzenie nowej, diagnozy problemów społecznych, w tym także aktualnej analizy sytuacji osób starszych. Wynikało to z planu przekształcenia MGOPS w Centrum Usług Społecznych. Według wyjaśnień Kierownika Ośrodka, nowa diagnoza społeczna pomoże określić (zaktualizować) potrzeby mieszkańców (w tym seniorów) i dostosować ofertę wsparcia do ich oczekiwań. Termin opracowania (celem akceptacji) tego dokumentu, ustalono na dzień 30 listopada 2025 r.

(akta kontroli: tom I, str. 59-63, 65-71, 422-516)

1.3. Identyfikowanie osób starszych potrzebujących opieki w miejscu zamieszkania

W Gminie informacje o potrzebach osób starszych zgłaszali do Ośrodka sami seniorzy oraz osoby z ich otoczenia. Ponadto potrzeby seniorów były rozpoznawane poprzez bezpośrednie kontakty¹⁸ pracowników MGOPS z mieszkańcami, seniorami i lokalnymi liderami (np. sołtysami). Były też przypadki zgłoszeń w powyższym zakresie przez szpital, czy policję.

W MGOPS nie wprowadzono formalnych procedur dotyczących identyfikowania potrzeb osób starszych. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka nie było takiej konieczności. Potrzeby seniorów były rozpoznawane poprzez zgłoszenia m.in. samych zainteresowanych, wywiady środowiskowe, czy współpracę z różnymi instytucjami. Umożliwiało to szybką reakcję i udzielanie pomocy bez konieczności opracowywania dodatkowych procedur. Efektem współpracy było

¹⁷ Nr 272.2.87.2025 z firmą OP.

¹⁸ W postaci rozmów, wywiadów środowiskowych.

lepszego rozpoznania potrzeb seniorów oraz dopasowanie odpowiedniej pomocy. Przy identyfikowaniu problemów osób starszych uwzględniano takie kryteria jak np. stan zdrowia i poziom samodzielności; sytuacja rodzinna i społeczna (dostępność wsparcia ze strony rodziny, sąsiadów); warunki mieszkaniowe (bezpieczeństwo i przystosowanie miejsca zamieszkania do potrzeb seniora); sytuacja materialna; stopień zaangażowania w życie społeczności lokalnej; ryzyko wystąpienia sytuacji kryzysowych (np. zagrożenie zaniedbaniem, samotnością czy przemocą). Analizę i ocenę efektów i skuteczności podjętych działań w zakresie osób starszych dokonywano corocznie m.in. w związku z opracowaniem sprawozdań z działalności Ośrodka oraz przygotowaniem Raportów z monitoringu realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r.¹⁹.

(akta kontroli: tom II, str. 4-27)

W Ośrodku nie utworzono komórki organizacyjnej zajmującej się wyłącznie osobami starszymi. Zgodnie z podziałem organizacyjnym, pracownicy socjalni realizowali swoje zadania terenowo (tzn. w ramach przypisanych terenów opiekuńczych), w tym również w zakresie pomocy osobom starszym. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że takie rozwiązanie umożliwia elastyczne i bezpośrednie podejście do potrzeb seniorów w środowisku zamieszkania.

Sprawami osób starszych w MGOPS zajmowało się łącznie sześciu pracowników (37,5%)²⁰, w tym: [1] pięciu pracowników merytorycznych (pracownicy socjalni)²¹, których zadaniem było m.in. identyfikowanie potrzeb osób starszych; udzielanie informacji i porad dotyczących dostępnych form pomocy społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej; organizowanie wsparcia dla seniorów; pomoc w załatwianiu formalności związanych z uzyskaniem świadczeń i usług oraz [2] Kierownik Ośrodka, której głównymi zadaniami w tym zakresie był: nadzór nad realizacją zadań związanych z pomocą osobom starszym; koordynacja pracy pracowników socjalnych; przyznawanie świadczeń, usług w formie decyzji administracyjnych, rozwój i doskonalenie usług.

(akta kontroli: tom II, str. 6-8)

Zgodnie z danymi MGOPS liczba osób starszych (tj. w wieku od 60 lat i więcej) zamieszkałych w latach 2022-2025 (I półrocze) na terenie Gminy wynosiła w: 2022 r. 2 413 osób, tj. 25,7% ogółu ludności Gminy²²; w 2023 r. 2 316 osób, tj. 25,0% ogółu ludności Gminy²³; w 2024 r. 2 214 osób, tj. 24,2% ogółu ludności Gminy²⁴; w 2025 r. (I kwartał) 2 173 osoby, tj. 23,9% ogółu ludności Gminy²⁵.

Ośrodek posiadał także informacje²⁶ ile na danym terenie mieszkało osób starszych z podziałem na lata, i tak w wieku:

- 60-69 lat, było to w: 2022 r. 1 328 osób²⁷; 2023 r. 1 300 osób²⁸; 2024 r. 1 263 osoby²⁹; 2025 r. (I półrocze) 1 249 osób³⁰;

¹⁹ Przykładowym efektem była działalność Klubu Senior+.

²⁰ Według stanu na dzień 14 sierpnia 2025 r. w Ośrodku zatrudnionych było łącznie 16 pracowników.

²¹ Z Działu Świadczeń Pomocy Społecznej Ośrodka.

²² Ludność Gminy wg stanu na koniec 2022 r. wynosiła: (9 400 osób).

²³ Ludność Gminy wg stanu na koniec 2023 r. wynosiła: (9 273 osoby).

²⁴ Ludność Gminy wg stanu na koniec 2024 r. wynosiła: (9 153 osoby).

²⁵ Ludność Gminy wg stanu na koniec I półrocza 2025 r. wynosiła: (9 100 osób).

²⁶ Sukcesywnie gromadził te dane.

²⁷ Z tego objętych opieką: 22 osoby (1,7%).

²⁸ Z tego objętych opieką: 42 osoby (3,2%).

²⁹ Z tego objętych opieką: 23 osoby (1,8%).

³⁰ Z tego objętych opieką: 36 osób (2,9%).

- 70-79 lat, było to w: 2022 r. 757 osób³¹; 2023 r. 727 osób³²; 2024 r. 694 osoby³³; 2025 r. (I półrocze) 683 osoby³⁴;
- 80 lat i więcej, było to w: 2022 r. 328 osób³⁵; 2023 r. 289 osób³⁶; 2024 r. 257 osób³⁷; 2025 r. (I półrocze) 241 osób³⁸.

Według danych Ośrodka w latach 2022-2025 (I półrocze), na terenie Gminy nie było osób starszych nie objętych opieką, lecz wymagających takiej opieki w miejscu zamieszkania, lub którym odmówiono przyznania opieki w miejscu zamieszkania.

(akta kontroli: tom II, str. 73)

MGOPS nie dysponował danymi dotyczącymi liczby osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe i zamieszkujących w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w najbliższym czasie mogą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania, w tym w podziale na grupy wiekowe, ani danymi o osobach starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków – tzw. „więźniowie czwartego piętra”, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 9-12, 40)

Monitoring sytuacji osób starszych był planowany i realizowany w MGOPS głównie w ramach działań pracowników socjalnych, którzy w związku z pracą środowiskową prowadzili bieżące rozpoznawanie potrzeb seniorów objętych pomocą społeczną. Działania te obejmowały m.in.: regularne wizyty środowiskowe, kontakt telefoniczny lub osobisty z osobami starszymi, współpracę z ich rodzinami i sąsiadami oraz instytucjami lokalnymi, które mogą sygnalizować pogorszenie sytuacji osób starszych. Zakres monitoringu obejmował sprawdzenie m.in. sytuacji bytowej, zdrowotnej, dostępu do usług, sytuacji materialnej, zagrożenia wykluczeniem, bezpieczeństwa, potrzeb opiekuńczych. Powyższe działania skoncentrowane były na seniorach zidentyfikowanych jako potrzebujących wsparcia, w tym na podopiecznych Ośrodka.

Z przedstawionych przez MGOPS danych wynika, że liczba seniorów z terenu Gminy wymagających wsparcia wynosiła w: 2022 r. 55 osób³⁹; 2023 r. 147 osób⁴⁰; 2024 r. 111 osób⁴¹; 2025 r. (I półrocze) 115 osób⁴². Zgodnie z wyjaśnieniami Kierownik Ośrodka, co najmniej ta sama liczba (115 osób) potencjalnie będzie wymagała pomocy również w ciągu najbliższych 3-5 oraz 10 lat.

Wobec osób, które jeszcze nie potrzebują takiego wsparcia, lecz takiej pomocy będą potrzebowały w ciągu kilku najbliższych lat, w MGOPS planowane są działania wyprzedzające takie jak praca socjalna, kontakt środowiskowy, zapraszanie na imprezy okolicznościowe, co w efekcie zapewni zmniejszenie

³¹ Z tego objętych opieką: 22 osoby (2,9%).

³² Z tego objętych opieką: 66 osób (9,1%).

³³ Z tego objętych opieką: 49 osób (7,1%).

³⁴ Z tego objętych opieką: 53 osoby (7,8%).

³⁵ Z tego objętych opieką: 11 osób (3,4%).

³⁶ Z tego objętych opieką: 39 osób (13,5%).

³⁷ Z tego objętych opieką: 39 osób (15,2%).

³⁸ Z tego objętych opieką: 26 osób (10,8%).

³⁹ W tym liczba nowo zidentyfikowanych seniorów potrzebujących pomocy / opieki wynosiła: osiem osób.

⁴⁰ W tym liczba nowo zidentyfikowanych seniorów potrzebujących pomocy / opieki wynosiła: cztery osoby. W. 2023 r. wprowadzono usługę teleopieki.

⁴¹ W tym liczba nowo zidentyfikowanych seniorów potrzebujących pomocy / opieki wynosiła: osiem osób.

⁴² W tym liczba nowo zidentyfikowanych seniorów potrzebujących pomocy / opieki wynosiła: pięć osób.

samotności, poprawę samopoczucia, zwiększenie integracji społecznej i aktywności seniorów.

(akta kontroli: tom II, str. 13-17, 75, 193)

Z prowadzonego przez MGOPS monitoringu, nie wynikało, że występowały trudności w przemieszczaniu się osób starszych, pozbawionych dostępu do transportu własnego, z uwagi na fakt, że Gmina zapewniała dla seniorów bezpłatną komunikację gminną. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka usługi takie jak „taksówki gminne” nie są obecnie realizowane, z uwagi na funkcjonującą ww. komunikację.

(akta kontroli: tom I, str. 79-80; tom II, str. 15, 192)

Efektom monitorowania sytuacji osób starszych w MOGPS – według wyjaśnień Kierownik Ośrodka – było pozyskanie dodatkowych środków finansowych z programów takich jak Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, Opieka wytchnieniowa, czy Korpus wsparcia seniorów. Dzięki temu możliwe było dostosowanie form pomocy do indywidualnych potrzeb seniorów, w tym świadczenie usług opiekuńczych, wsparcie asystenta osobistego.

Informacje, że dana osoba starsza potrzebuje pomocy, głównie pochodziły od samych zainteresowanych (w tym pozyskane od nich przez pracowników socjalnych) i dotyczyły w: 2022 r. 53 osób; 2023 146 osób; 2024 r. 109 osób; 2025 r. (I półrocze) 111 osób. Ponadto informacje w tym zakresie od innych instytucji (np. szpital, policja) i osób (mieszkańców), dotarły do Ośrodka w okresie objętym kontrolą, w odniesieniu do dwóch osób⁴³ w 2022 r., jednej osoby w 2023 r. dwóch osób w 2024 r. oraz czterech osób⁴⁴ w 2025 r. (I półrocze). Osoby, których dotyczyły zgłoszenia, zostały objęte pracą socjalną bez konieczności przydzielenia wsparcia w formie usług opiekuńczych.

(akta kontroli: tom II, str. 16-17, 75, 194)

W okresie objętym kontrolą, nie było przypadków pomocy seniorom w miejscu zamieszkania, której udzielono z urzędu. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka, pomoc społeczna dla osób starszych była udzielana wyłącznie na wniosek, za zgodą osoby potrzebującej, zgodnie z art. 102 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Z kolei w myśl art. 102 ust. 2, pomoc mogła być przyznana z urzędu w sytuacjach wymagających interwencji, np. w przypadku braku zdolności do podjęcia decyzji przez osobę starszą. Jednak w kontrolowanym okresie takie okoliczności nie miały miejsca, więc pomoc była udzielana na wniosek, za zgodą osoby.

(akta kontroli: tom II, str. 74-75)

MGOPS w zakresie pozyskiwania informacji o osobach starszych potrzebujących opieki/pomocy nie współpracował z organizacjami pozarządowymi.

(akta kontroli: tom II, str. 194)

1.4. Samotność wśród osób starszych

Zgodnie z danymi Ośrodka, ustalonymi podczas wywiadów środowiskowych, na terenie Gminy w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą, liczba samotnych osób starszych (objętych opieką Ośrodka) wynosiła odpowiednio, w: 2022 r. 32 osoby; 2023 r. 52 osoby; 2024 r. 38 osób; 2025 (I półrocze) 35 osób. W okresie objętym kontrolą, samotnych osób starszych było w Gminie 70⁴⁵.

(akta kontroli: tom II, str. 18-19, 38-39)

⁴³ Jedno zgłoszenie ze szpitala i jedno z policji.

⁴⁴ Trzy zgłoszenia ze szpitala.

⁴⁵ Policzonych jednokrotnie, w przypadku uwzględnienia danej osoby w więcej niż jednym roku.

W MGOPS gromadzono okresowo (przy każdej aktualizacji sytuacji podopiecznego średnio co pół roku), dane dotyczące samotnych osób starszych, takie jak wiek, stan zdrowia, sytuacja mieszkaniowa, źródło utrzymania, sytuacja rodzinna.

(akta kontroli: tom II, str. 19)

Pracownicy Ośrodka organizowali dla samotnych osób starszych usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania; usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością; usługi Klubu Senior+; usługi Domu Pomocy Społecznej; usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów.

(akta kontroli: tom II, str. 19-21, 38-39)

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. sformułowano cele operacyjne (kierunki działań), uwzględniające potrzeby osób starszych w tym samotnych (o czym mowa w punkcie 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Cele te w okresie objętym kontrolą, były realizowane.

(akta kontroli: tom I, str. 499, 508-512; tom II, str. 21-23)

W MGOPS udzielano wsparcia samotnym osobom starszym w celu poprawy jakości ich życia w zakresie dotyczącym wszystkich 70 zidentyfikowanych, w okresie objętym kontrolą, samotnych seniorów. Zostali oni objęci usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania (dziewięć osób); usługami asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością (19 osób); usługami Klubu Senior+ (12 osób); usługami Domu Pomocy Społecznej (dziesięć osób); usługami teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów (20 osób). Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka, ww. podejmowane przez MGOPS działania, odpowiadają na potrzeby samotnych seniorów.

(akta kontroli: tom II, str. 39)

W MGOPS w latach 2022–2025 (I półrocze), nie prowadzono odrębnych badań dotyczących zapobieganiu poczucia osamotnienia wśród osób starszych. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że nie wynikało to z braku zainteresowania tematem, lecz z ograniczonych zasobów kadrowych Ośrodka oraz dużego zaangażowania pracowników w realizację różnorodnych pozostałych programów rządowych i resortowych.

NIK zwraca uwagę, że przy opracowaniu nowej diagnozy problemów społecznych należy uwzględnić powyższe zagadnienie.

(akta kontroli: tom II, str. 26-27)

1.5. Formy pomocy osobom starszym realizowane na terenie gminy

W okresie objętym kontrolą, na terenie Gminy świadczone osobom starszym opiekę w siedmiu formach:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania⁴⁶;
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich⁴⁷;

⁴⁶ Ubiegało się i korzystało z tych usług w: 2022 r. ubiegały się trzy osoby, a korzystało pięć osób; 2023 r. ubiegało się pięć osób, a korzystało siedem osób; 2024 r. ubiegały się dwie osoby, a korzystało pięć osób; 2025 r. (I półrocze) ubiegało się i korzystało pięć osób. Różnica pomiędzy liczbą ubiegających się o usługę, a z niej korzystających wynika z przypadków przyznania usługi na okres wpisujący się w więcej niż jeden rok.

⁴⁷ Ubiegało się i korzystało z tych usług w: 2023 r. brak podopiecznych; 2024 r. jedna osoba; 2025 r. (I półrocze) jedna osoba.

- usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością⁴⁸;
- usługi Klubu Senior+⁴⁹;
- usługi Domu Pomocy Społecznej⁵⁰;
- usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów⁵¹;
- usługi programu Opieka wytchnieniowa⁵².

(akta kontroli: tom II, str. 91)

Z różnych form opieki na terenie Gminy skorzystało w latach 2022-2025 (I półrocze) łącznie: 240 osób starszych, w tym w przypadku:

- usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania: 12 seniorów;
- usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich: dwóch seniorów;
- usług asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością: 38 seniorów;
- usług Klubu Senior+: 36 seniorów;
- usług Domu Pomocy Społecznej: dziesięciu seniorów;
- usług teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów: 137 seniorów;
- usług programu Opieka wytchnieniowa: pięciu seniorów.

(akta kontroli: tom II, str. 30)

Ośrodek wnioskował do Wojewody Dolnośląskiego o środki finansowe (i zostały one przyznane)⁵³ na:

- usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, w kwocie: 1 646,8 tys. zł⁵⁴;
- usługi Klubu Senior+, w kwocie: 124,9 tys. zł⁵⁵;
- usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów, w kwocie: 166,0 tys. zł⁵⁶;
- usługi programu Opieka wytchnieniowa, w kwocie: 216,1 tys. zł⁵⁷.

(akta kontroli: tom II, str. 29)

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, iż inne programy, takie jak Opieka 75+, czy Aktywni+, nie były realizowane przez MGOPS, ponieważ nie wystąpiła potrzeba ich uruchomienia.

(akta kontroli: tom II, str. 86)

W Gminie, od 2023 r., wprowadzono do realizacji nową formę wsparcia, jaką była usługa teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów. Uruchomienie tej

⁴⁸ Ubiegało się i korzystało z tych usług w: 2022 r. 15 osób; 2023 r. 13 osób; 2024 r. 21 osób; 2025 r. (I półrocze) 27 osób.

⁴⁹ Ubiegało się i korzystało z usług Klubu Senior+ w: 2022 r. ubiegało się 14 osób, a korzystało 25 osób; 2023 r. ubiegało się sześć osób, a korzystało 25 osób; 2024 r. ubiegało się pięć osób, a korzystało 25 osób; 2025 r. (I półrocze) ubiegały się dwie osoby, a korzystało 25 osób. Różnica pomiędzy liczbą ubiegających się o usługę, a z niej korzystających wynika z przypadków przyznania usługi na okres wpisujący się w więcej niż jeden rok.

⁵⁰ Ubiegało się i korzystało z usług Domu Pomocy Społecznej w: 2022 r. siedem osób; 2023 r. sześć osób; 2024 r. pięć osób; 2025 r. (I półrocze) pięć osób.

⁵¹ Ubiegało się i korzystało z usług teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów w: 2022 r. brak podopiecznych; 2023 r. 94 osoby; 2024 r. 51 osób; 2025 r. (I półrocze) 50 osób.

⁵² Ubiegało się i korzystało z usług programu Opieka wytchnieniowa w: 2022 r. trzy osoby; 2023 r. dwie osoby; 2024 r. trzy osoby; 2025 r. (I półrocze) dwie osoby.

⁵³ Kwestię wydatkowania tych środków, opisano w punkcie 1.6 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁵⁴ W tym w: 2022 r. 351,7 tys. zł; 2023 r. 346,6 tys. zł; 2024 r. 477,5 tys. zł; 2025 r. (I półrocze) 471,0 tys. zł.

⁵⁵ W tym w: 2022 r. 48,6 tys. zł; 2023 r. 44,9 tys. zł; 2024 r. 31,4 tys. zł.

⁵⁶ W tym w: 2023 r. 72,6 tys. zł; 2024 r. 77,6 tys. zł; 2025 r. (I półrocze) 15,8 tys. zł.

⁵⁷ W tym w: 2022 r. 78,3 tys. zł; 2023 r. 52,6 tys. zł; 2024 r. 52,9 tys. zł; 2025 r. (półrocze) 32,3 tys. zł.

formy opieki wynikało z kierunków działań przyjętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r.

(akta kontroli: tom II, str. 87-88)

Od 2020 r. na terenie Gminy funkcjonowała bezpłatna komunikacja gminna, która dofinansowana była z rządowego Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej. Umożliwiono w ten sposób wszystkim mieszkańcom Gminy, w tym szczególnie seniorom, bezpłatny dojazd do miejsc świadczenia podstawowych usług (tj. do opieki zdrowotnej, urzędów, sklepów oraz placówek kulturalnych). Komunikacja docierała do każdej miejscowości w Gminie.

(akta kontroli: tom I, str. 79-80; tom II, str. 88, 192)

O możliwości uzyskania przez osoby starsze opieki/pomocy w ramach usług oferowanych przez powyższe programy pomocowe, Ośrodek informował m.in. poprzez: pracowników socjalnych; sołtysów; wywieszanie informacji na tablicach ogłoszeń (umiejscowionych w przychodniach lekarskich, MGOPS, sołectwach); stronę internetową Ośrodka. Materiały informacyjne wskazywały m.in. kto może uzyskać taką pomoc, procedurę ubiegania się o pomoc, dokumenty niezbędne do złożenia wniosku, numer telefonu Ośrodka, pod którym można uzyskać bardziej szczegółowe informacje.

(akta kontroli: tom I, str. 73-75; tom II, str. 88-89)

MGOPS współpracował z instytucjami gminnymi, na rzecz osób starszych (m.in. poprzez udostępnienie pomieszczeń Ośrodka), a wśród nich z: [1] Biblioteką Publiczną Miasta i Gminy w Bierutowie, która organizowała specjalne wydarzenia skierowane do seniorów, takie jak Klub Czytelniczy⁵⁸, który dawał możliwość wymiany opinii na temat książek i kultury, spotkania z autorami książek; [2] Ośrodkiem Kultury i Sportu w Bierutowie (i działającym przy nim Uniwersytecie Trzeciego Wieku), który oferował gimnastykę⁵⁹ i zumbę⁶⁰; naukę obsługi nowych technologii i Internetu⁶¹; naukę języka angielskiego⁶²; wycieczki (na przykład do Opery Wrocławskiej⁶³).

(akta kontroli: tom I, str. 72, 76-78; tom II, str. 89-90)

Ośrodek w okresie objętym kontrolą, podejmował także współpracę z Kołami Gospodyń Wiejskich⁶⁴ z terenu Gminy Bierutów, m.in. celem przygotowania przez KGW potraw, na organizowane spotkania świąteczne w MGOPS dla seniorów (wielkanocne⁶⁵ i bożonarodzeniowe⁶⁶).

(akta kontroli: tom I, str. 517; tom II, str. 90)

1.6. Finansowanie pomocy świadczonej osobom starszym

W latach 2022-2025 (I półrocze) wydatki Gminy, wynosiły łącznie 238 008,6 tys. zł⁶⁷. W tym okresie wydatkowano na pomoc społeczną (dział 852), łącznie 11 622,3

⁵⁸ Liczył siedem osób.

⁵⁹ Grupa seniorów uczestnicząca w tej aktywności to 34 osoby.

⁶⁰ Grupa seniorów uczestnicząca w tej aktywności to 26 osób.

⁶¹ Grupa seniorów uczestnicząca w tej aktywności to osiem osób.

⁶² Brało w niej udział 12 seniorów.

⁶³ Odbyła się w 2022 r. Wzięło w niej udział 45 seniorów.

⁶⁴ Dalej: KGW.

⁶⁵ W roku 2024 i 2025.

⁶⁶ W roku 2023 i 2024.

⁶⁷ Z tego w: 2022 r. 69 751,6 tys. zł; 2023 r. 70 204,0 tys. zł; 2024 r. 66 168,0 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 31 885,0 tys. zł.

tys. zł⁶⁸ (4,9%). Z tego na finansowanie pomocy seniorom wydatkowano środki w łącznej kwocie 2 492,1 tys. zł⁶⁹. Były to w ocenie Kierownika Ośrodka środki wystarczające i pozwalały na zaspokojenie potrzeb w tym zakresie. Potrzeby finansowe zgłaszane przez MGOPS do projektów uchwał budżetowych były uwzględniane w budżecie Gminy w całości. W latach 2022–2025 (I półrocze) nie wystąpiły ograniczenia finansowe, które wpływałyby na realizację zadań.

(akta kontroli: tom II, str. 27-28)

W okresie objętym kontrolą, na rzecz seniorów łącznie⁷⁰ wydatkowano środki finansowe na:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania: 295,8 tys. zł⁷¹;
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich: 0,9 tys. zł⁷²;
- usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością: 778,6 tys. zł⁷³;
- usługi Klubu Senior+: 460,1 tys. zł⁷⁴;
- usługi Domu Pomocy Społecznej: 769,0 tys. zł⁷⁵;
- usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów: 118,7 tys. zł⁷⁶;
- usługi programu Opieka wytchnieniowa: 69,0 tys. zł⁷⁷.

(akta kontroli: tom II, str. 27-28)

Wydatkowanie środków pozyskanych z programów wynosiło 1 035,3 tys. zł, w tym w przypadku:

- usług asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością: 778,6 tys. zł⁷⁸;
- usług Klubu Senior+: 93,0 tys. zł⁷⁹;
- usług teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów: 94,7 tys. zł⁸⁰;
- usług programu Opieka wytchnieniowa: 69,0 tys. zł⁸¹.

(akta kontroli: tom II, str. 28)

Przeciętne wydatki na osobę starszą korzystającą z opieki wynosiły w przypadku:

- usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania: 13,4 tys. zł;
- usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich: 0,9 tys. zł;
- usług asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością: 10,2 tys. zł;
- usług Klubu Senior+: 4,6 tys. zł;
- usług Domu Pomocy Społecznej: 33,4 tys. zł;
- usług teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów: 0,6 tys. zł;

⁶⁸ Z tego w: 2022 r. 3 571,0 tys. zł; 2023 r. 2 614,9 tys. zł; 2024 r. 3 655,6 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 1 780,8 tys. zł.

⁶⁹ Z tego w: 2022 r. 527,5 tys. zł; 2023 r. 663,1 tys. zł; 2024 r. 876,8 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 424,7 tys. zł.

⁷⁰ Tzn. środki Gminy i dotacje (środki z programów).

⁷¹ Z tego w: 2022 r. 62,3 tys. zł; 2023 r. 74,6 tys. zł; 2024 r. 101,7 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 57,2 tys. zł.

⁷² W 2024 r.

⁷³ Z tego w: 2022 r. 143,6 tys. zł; 2023 r. 157,1 tys. zł; 2024 r. 314,0 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 163,9 tys. zł.

⁷⁴ Z tego w: 2022 r. 115,5 tys. zł; 2023 r. 136,0 tys. zł; 2024 r. 156,7 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 51,9 tys. zł.

⁷⁵ Z tego w: 2022 r. 180,0 tys. zł; 2023 r. 191,8 tys. zł; 2024 r. 254,8 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 142,4 tys. zł.

⁷⁶ Z tego w: 2023 r. 90,0 tys. zł; 2024 r. 23,5 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 5,2 tys. zł.

⁷⁷ Z tego w: 2022 r. 26,1 tys. zł; 2023 r. 13,6 tys. zł; 2024 r. 25,2 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 4,1 tys. zł.

⁷⁸ Z tego w: 2022 r. 143,6 tys. zł; 2023 r. 157,1 tys. zł; 2024 r. 314,0 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 163,9 tys. zł.

⁷⁹ Z tego w: 2022 r. 32,9 tys. zł; 2023 r. 32,8 tys. zł; 2024 r. 27,3 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 0,0 tys. zł.

⁸⁰ Z tego w: 2023 r. 71,8 tys. zł; 2024 r. 18,8 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 4,1 tys. zł.

⁸¹ Z tego w: 2022 r. 26,1 tys. zł; 2023 r. 13,6 tys. zł; 2024 r. 25,2 tys. zł; 2025 r. (I kwartał) 4,1 tys. zł.

- usług programu Opieka wytchnieniowa: 6,9 tys. zł.

(akta kontroli: tom II, str. 28)

Najmniej kosztowne w przeliczeniu na osobę były usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów (0,6 tys. zł). Cieszyły się też największą popularnością wśród seniorów. Skorzystało z nich w okresie objętym kontrolą łącznie 137 seniorów (57,1%)⁸². Najbardziej kosztowne w przeliczeniu na osobę były usługi Domu Pomocy Społecznej (33,4 tys. zł). Skorzystało z nich w okresie objętym kontrolą łącznie 10 seniorów⁸³ (4,2%).

(akta kontroli: tom II, str. 28, 30)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku 2023 i 2024 w MGOPS nie prowadził działań służących realizacji wynikającego ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. celu (kierunku): Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych (dotyczących m.in. wydania ulotek, informatorów, organizacji warsztatów, czy realizacji projektów). Potwierdzeniem braku realizacji wskazanego celu/kierunku były zapisy Raportów monitoringu powyższej Strategii. Nierealizowanie zadań w tym zakresie należy ocenić jako działania nierzetelne.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że cel ten rzeczywiście nie został zrealizowany zgodnie z pierwotnymi założeniami zawartymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. Powodem braku realizacji celu było uznanie, że działania podejmowane w ramach innych wydarzeń społecznych, takich jak dożynki, Dni Bierutowa, WOŚP czy Międzynarodowy Dzień Tańca, w których aktywnie uczestniczyli seniorzy, w pełni spełniały założenia tego celu. Wydarzenia te promowały pozytywne postawy wobec osób starszych oraz ich integrację ze społecznością, co w praktyce zastąpiło formalne działania zaplanowane w powyższej Strategii. Z tego względu uznano, że nie ma potrzeby podejmowania dodatkowych, kosztownych działań w tej kwestii. W związku z tym, konieczne stało się zaktualizowanie działań, aby lepiej odpowiadały zmieniającym się realiom. Gmina opracowuje nową strategię, która uwzględni te zmiany oraz aktualne potrzeby społeczności, w tym osób starszych.

NIK wskazuje, iż w przypadku zachodzących zmian w zakresie realizowanych działań Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. winna być na bieżąco aktualizowana.

(akta kontroli: tom I, str. 100, 113, 508; tom II, str. 184-185)

2. MGOPS w niepełny sposób gromadził informacje dotyczące liczby osób starszych, ponieważ nie dysponował danymi liczbowymi dotyczącymi osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe i zamieszkujących w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w najbliższym czasie mogą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania, w tym w podziale na grupy wiekowe, ani danymi o osobach starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków – tzw. „więźniowie czwartego piętra”. Powyższe rzetelne dane, w ocenie NIK, miałyby istotne znaczenie dla kompleksowej realizacji istotnego celu dotyczącego systematycznego

⁸² W celu dokonania tego wyliczenia przyjęto, że senior który korzystał z danej usługi kilkakrotnie, został policzony w tym przypadku raz. Z usługi teleopieki w ramach Korpusu wsparcia seniorów przy tym założeniu skorzystało 137 seniorów, spośród 240 korzystających z wszystkich usług.

⁸³ Policzonych jednokrotnie.

monitoringu sytuacji osób starszych, zawartego w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., iż dotychczas informacje o potrzebach tych grup były skutecznie pozyskiwane w ramach indywidualnych spraw prowadzonych przez pracowników socjalnych oraz na podstawie zgłoszeń od samych seniorów, ich rodzin, sąsiadów i innych instytucji, co umożliwiało adekwatne reagowanie na bieżące potrzeby. Ponadto do tej pory nie pojawiał się w Gminie ten problem (dotyczący tzw. „więźniów czwartego piętra”), na tyle często ani w zorganizowany sposób, aby zachodziła potrzeba systematycznego zbierania danych w tym zakresie. Informacje dotyczące osób starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków bez windy opierały się przede wszystkim na nieformalnej, praktycznej wiedzy pracowników socjalnych zdobytej podczas codziennej pracy w rejonach opiekuńczych. Problemy w powyższym zakresie nie występowały na tyle często, by tworzyć odrębne zestawienia, czy analizy. MGOPS dokłada wszelkich starań, aby osoby mieszkające samotnie, które zgłosiły potrzebę opieki lub zostały zidentyfikowane przez pracowników socjalnych jako wymagające wsparcia, otrzymywały pomoc adekwatną do swojej sytuacji. Obecnie, wychodząc naprzeciw rosnącym wyzwaniom demograficznym, przygotowywana jest nowa diagnoza społeczna, która obejmie także analizę tych zagadnień.

NIK wskazuje, że pozyskanie z terenu Gminy, wskazanych powyżej danych liczbowych, pozwoli na uzyskanie kompleksowej i rzetelnej wiedzy, umożliwiającej przygotowanie się Ośrodka na powstanie konieczności pomocy ww. grupom osób w najbliższym czasie, lub zidentyfikowanie i zaradzenie już występującym problemom w tych grupach.

(akta kontroli: tom I, str. 509; tom II, str. 9-12, 40)

OCENA CZĄSTKOWA

W Ośrodku co do zasady identyfikowano potrzeby osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewniano tym osobom możliwość tego rodzaju opieki. Dokonano poprawnie diagnozy sytuacji osób starszych w związku z opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. Dysponowano danymi na temat liczby seniorów z terenu Gminy, w tym wymagających wsparcia (także samotnych), w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą.

MGOPS, w latach 2022-2025 (I półrocze), prawidłowo zorganizował osobom starszym opiekę wydając na te zadania środki finansowe w łącznej kwocie 2 492,1 tys. zł. Z usług tych na terenie Gminy skorzystało łącznie 240 osób starszych (w tym 70 samotnych seniorów).

W MGOPS w roku 2023 i 2024 nie prowadzono jednak działań służących realizacji celu (kierunku): Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych (dotyczących m.in. wydania ulotek, informatorów, organizacji warsztatów, czy realizacji projektów), przewidzianych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z 2018 r. Ponadto MGOPS nie dysponował danymi dotyczącymi liczby osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe i zamieszkujących w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w najbliższym czasie mogą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania, ani danymi o osobach starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków.

OBSZAR	2. Prawidłowość i skuteczność realizacji wybranych form opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi
Opis stanu faktycznego	W toku kontroli przeprowadzono badanie ankietowe wśród 30 seniorów (w wieku od 61 do 92 lat), korzystających z usług oferowanych przez MGOPS w latach 2022-2025 (I półrocze), takich jak: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (czterech seniorów), usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich (dwóch seniorów), usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością (14 seniorów), usługi Klubu Senior+ (dziesięciu seniorów). Wszyscy seniorzy wypełnili ankiety (30) i je zwrócili. Z przeprowadzonego badania wynikało m.in.: • 18 ankietowanych (60,0%) wskazało, że usługi z których korzystają przyczyniły się do możliwości samodzielnego mieszkania we własnym domu / mieszkaniu i pozwoliły jednocześnie na uniknięcie konieczności korzystania z całodobowego ośrodka opieki, • 23 ankietowanych (76,7%), potwierdziło, że osoby pracujące w pomocy społecznej podejmowały czynności, aby dowiedzieć się jaki jest stan ich stan zdrowia i samopoczucia, • 14 ankietowanych (46,7%) wskazało, że brak im towarzystwa innych ludzi, • siedmiu ankietowanych (23,3%), sygnalizowało poczucie wykluczenia. (akta kontroli: tom II, str. 92-181; tom III, str. 225) 2.1. Usługi opiekuńcze świadczone osobom starszym w miejscu zamieszkania W MGOPS, w okresie objętym kontrolą, wydano łącznie 15 decyzji (pozytywnych) w sprawie przyznania osobom starszym usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w tym w: 2022 r. trzy decyzje; 2023 r. pięć decyzji; 2024 r. dwie decyzje; 2025 r.⁸⁴ pięć decyzji. Nie wydawano decyzji odmawiających tego świadczenia. Na rozpatrzenie wniosku o przyznanie tego świadczenia oczekiwały⁸⁵ w: 2022 r. trzy osoby; 2023 r. pięć osób; 2024 r. dwie osoby; 2025 r. (I półrocze) pięć osób. Średni czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku wynosił w: 2022 r. osiem dni; 2023 r. trzy dni; 2024 r. 11 dni; 2025 r. (I półrocze) jeden dzień). (akta kontroli: tom II, str. 202) Szczegółowym badaniem objęto dokumentację ośmiu osób starszych korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania⁸⁶. W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach: • osobom starszym udzielono wsparcia na ich pisemny wniosek; • prawidłowo i rzetelnie został przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy (w czasie od jednego do 13 dni od przyjęcia wniosku), a w razie potrzeby był aktualizowany; • prawidłowo rozpoznawano sytuację wnioskodawcy, a rodzinny wywiad środowiskowy zawierał wymagane informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, dochodowej i majątkowej seniora, określone rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁸⁷;

⁸⁴ I półrocze.

⁸⁵ Przed wydaniem w ustawowym terminie decyzji przyznających świadczenie.

⁸⁶ Sprawy nr: M-GOPS.PS.4225.1.2022.DG; M-GOPS.PS.4224.31.2021.BT; M-GOPS.PS.4225.12.2023.DP; M-GOPS.PS.4225.14.2023.BT; M-GOPS.PS.4224.18.2021.BT; M-GOPS.PS.4225.15.2023.BT; M-GOPS.PS.4225.30.2024.BT; M-GOPS.PS.4225.6.2025.AT.

⁸⁷ Dz.U. z 2021 r. poz. 893, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie wywiadu środowiskowego.

- wywiad środowiskowy zawierał diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy oraz wnioski pracownika socjalnego (w każdym przypadku zaproponowano osobie starszej usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania);
- nie odmawiano kierowania decyzją administracyjną osoby starszej do Domu Pomocy Społecznej;
- opracowano indywidualny zakres usług opiekuńczych zawierający wykaz czynności opiekuńczych (takich jak na przykład: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, opieka higieniczna);
- na podstawie zebranych dokumentów i oceny sytuacji osoby starszej pracownik socjalny przygotował plan pomocy osobie starszej, obejmujący m.in.: indywidualny zakres usług opiekuńczych, okres i miejsce ich świadczenia, wymiar usług (liczba godzin dziennie /tygodniowo/ świadczenia usług);
- w terminie od jednego do 23 dni od otrzymania zgłoszenia o potrzebie wsparcia osoby starszej wydano decyzję administracyjną o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Decyzja ta została wydana przez osobę posiadającą odpowiednie upoważnienie Burmistrza Bierutowa;
- decyzja administracyjna o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania zawierała wszystkie wymagane elementy oraz szczegółowy zakres i wymiar świadczonych usług, okres i miejsce ich świadczenia, wykaz czynności opiekuńczych (np. pomoc w utrzymaniu higieny ciała, nadzór nad przyjmowaniem leków), które mają być podejmowane wobec osoby objętej usługami, a także zasady odpłatności i tryb ich pobierania;
- zakres oraz okres przyznanego świadczenia był prawidłowy, tj. taki jak we wniosku osoby ubiegającej się o usługi;
- odpłatność za świadczone usługi określono, zgodnie z postanowieniami uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie⁸⁸;
- czas korzystania z usług wahała się od jednego dnia do 4 lat. W jednym przypadku⁸⁹, osoba po jednym dniu korzystania z usług została przewieziona do szpitala. Po 10 dniach od przyznania usług, osoba ta złożyła wniosek o skierowanie do Domu Pomocy Społecznej (ze względu na pogorszenie się stanu zdrowia). Wydano decyzję kierującą ww. osobę do Domu Pomocy Społecznej;
- prowadzono dokumentację potwierdzającą realizację wsparcia (karty pracy, w których odnotowywano datę i godziny realizacji usługi oraz podpis chorego (seniora) lub członka rodziny), lecz bez wskazania rodzaju wykonywanych czynności, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- usługi opiekuńcze były monitorowane (przez pracownika socjalnego) poprzez sprawdzenie na karcie pracy zapisu daty i godziny wykonania czynności oraz podpisu klienta. Ponadto, pracownik socjalny miał kontakt z klientem w trakcie pracy socjalnej oraz przeprowadzał wywiady środowiskowe,

⁸⁸ Tj. odpowiednio uchwały: [1] Nr VII/72/19 z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków i przyznawania odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat oraz trybu ich pobierania, ze zm.; [2] Nr LXI/793/23 z dnia 30 listopada 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania, ze zm.

⁸⁹ Sprawa nr: M-GOPS.PS.4225.12.2023.DP.

co najmniej raz na sześć miesięcy. Wówczas oceniał potrzeby podopiecznego oraz monitorował jakość świadczonej opieki;

- kompleksowa ocena jakości usług opiekuńczych była przeprowadzana na podstawie bieżącego ich monitorowania;
- ocena skuteczności udzielonego wsparcia była dokonywana na bieżąco, w wyniku rozmowy pracownika socjalnego z seniorem i zbierania od niego opinii, co pozwalało na dostosowanie usług do faktycznych potrzeb.

(akta kontroli: tom II, str. 287-343; tom III, str. 12-100, 223)

2.2. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom starszym w miejscu zamieszkania

W MGOPS, w okresie objętym kontrolą, nie wydano decyzji w sprawie przyznania (ani odmowy przyznania) osobom starszym (w wieku 60 lat i więcej) specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Na dzień 27 sierpnia 2025 r. nie było osób oczekujących na rozpatrzenie wniosku o przyznanie tego świadczenia. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka, w okresie objętym kontrolą, ta forma pomocy nie była realizowana z uwagi na brak zgłoszeń. Gdy taka potrzeba zaistnieje pomoc w tej formie wsparcia zostanie udzielona.

(akta kontroli: tom II, str. 202-203)

2.3. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich

W MGOPS w okresie objętym kontrolą wydano łącznie dwie decyzje (pozytywne) w sprawie przyznania osobom starszym usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich (w tym w: 2024 r. jedną decyzję; 2025 r. (I półrocze) jedną decyzję. Nie wydawano decyzji odmawiających tego świadczenia. Na rozpatrzenie wniosku o przyznanie tego świadczenia oczekiwała⁹⁰ w: 2024 r. jedna osoba; 2025 r. (I półrocze) jedna osoba. Średni czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o przyznanie ww. świadczenia wynosił w: 2024 r. jeden dzień; 2025 r. (I półrocze) 11 dni. W okresie objętym kontrolą, żadna z osób nie zrezygnowała z przyznanych usług.

(akta kontroli: tom II, str. 203)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację dwóch osób starszych korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich⁹¹ (100% spraw z okresu objętego kontrolą). W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w obu badanych przypadkach:

- osobom starszym udzielono pomocy na ich pisemny wniosek (wnioskowano o usługi opiekuńcze-sąsiedzkie);
- prawidłowo i rzetelnie został przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy (w czasie jednego dnia od przyjęcia wniosku);
- prawidłowo rozpoznawano sytuację wnioskodawcy, a rodzinny wywiad środowiskowy zawierał wymagane informacje dotyczące sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej seniora, określone rozporządzeniem w sprawie wywiadu środowiskowego;
- wywiad środowiskowy zawierał diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy oraz wnioski pracownika socjalnego (w obu przypadkach zaproponowano osobie starszej usługi opiekuńcze - sąsiedzkie);
- nie odmawiano kierowania (ani nie kierowano) decyzją administracyjną osoby starszej do Domu Pomocy Społecznej;

⁹⁰ Przed wydaniem w ustawowym terminie decyzji przyznającej świadczenie.

⁹¹ Sprawy nr: M-GOPS.PS.4225.14.2024.DP; M-GOPS.PS.4225.9.2025.AT.

- opracowano indywidualny zakres sąsiedzkich usług opiekuńczych zawierający wykaz czynności opiekuńczych (takich jak na przykład: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, opieka higieniczna);
- przygotowano plan pomocy osobie starszej, obejmujący poza indywidualnym zakresem sąsiedzkich usług opiekuńczych, także okres i miejsce ich świadczenia; wymiar usług (np. liczba dni świadczenia usług), wysokość odpłatności za świadczone usługi, z wykorzystaniem dostępnych narzędzi pracy socjalnej;
- osoba świadcząca usługi sąsiedzkie spełniała wymogi określone w art. 50 ust. 4a ustawy o pomocy społecznej, za wyjątkiem przypadku opiekunki (sprawa nr M-GOPS.PS.4225.14.2024.DP), która wykonywała usługi sąsiedzkie dla jednego seniora (podpisano z nią umowę zlecenia w tym zakresie w dniu 25 marca 2024 r., a świadczenie usług miało miejsce w okresie 25 marca 2024 r. – 11 kwietnia 2024 r.), nie mając ukończonego szkolenia z pierwszej pomocy, co było niezgodne z art. 50 ust. 4a pkt 6 ustawy o pomocy społecznej, stosownie do którego osobą wykonującą usługi sąsiedzkie może być osoba, która ukończyła szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Powyższe opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w terminie od jednego do 11 dni od otrzymania zgłoszenia o potrzebie wsparcia osoby starszej wydano decyzję administracyjną o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich. Decyzja ta została wydana przez osobę posiadającą odpowiednie upoważnienie Burmistrza Bierutowa;
- decyzja administracyjna o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, zawierała wszystkie wymagane elementy oraz szczegółowy zakres i wymiar świadczonych usług, okres i miejsce ich świadczenia, wykaz czynności opiekuńczych, które mają być podejmowane wobec osoby objętej usługami, a także zasady odpłatności oraz tryb ich pobierania;
- odpłatność za świadczone usługi określono, zgodnie z postanowieniami uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie⁹²;
- zakres oraz okres przyznanego świadczenia był prawidłowy;
- długość korzystania z usług wahała się od 17 dni (jedna osoba) do trzech miesięcy (jedna osoba). Seniorzy ci nie ubiegali się o skierowanie do Domu Pomocy Społecznej;
- prowadzono dokumentację potwierdzającą realizację wsparcia (karty pracy, w których odnotowywano datę i godzinę usługi oraz podpis chorego (seniora) lub członka rodziny), lecz bez szczegółowego opisu (bez wskazania) rodzaju wykonywanych czynności, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, były monitorowane (przez pracownika socjalnego) poprzez sprawdzenie na karcie pracy zapisu daty i godziny wykonania czynności oraz podpisu klienta. Ponadto, pracownik socjalny miał kontakt z klientem w trakcie pracy socjalnej. Wówczas oceniał potrzeby podopiecznego oraz monitorował jakość świadczonej opieki;

⁹² Tj. Nr LXI/793/23 z dnia 30 listopada 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania, ze zm.

- kompleksowa ocena jakości usług opiekuńczych była przeprowadzana na podstawie bieżącego ich monitorowania;
- ocena skuteczności udzielonego wsparcia była dokonywana na bieżąco, w wyniku rozmowy pracownika socjalnego z seniorem i zbierania od niego opinii.

(akta kontroli: tom II, str. 344-380; tom III, str. 3-4, 101-135, 223)

2.4. Usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością dla jednostek samorządu terytorialnego

W Gminie, usługi asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, przyznano w: 2022 r. 15 seniorom; 2023 r. 13 seniorom; 2024 r. 21 seniorom; 2025 r.⁹³ 27 seniorom. Żadnej z osób ubiegającej się o powyższe świadczenie, nie odmówiono jego przyznania. Na rozpatrzenie wniosku o przyznanie tego świadczenia oczekiwało⁹⁴ w: 2022 r. 15 osób; 2023 13 osób; 2024 r. 21 osób; 2025 r. (I półrocze) 27 osób. Średni czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o przyznanie ww. świadczenia wynosił w: 2022 r. 15 dni; 2023 r. 68 dni; 2024 r. 32 dni; 2025 r. (I półrocze) 21 dni.

(akta kontroli: tom II, str. 203-204)

W MGOPS nie opracowano odrębnych zasad przyznawania usług asystenckich. Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., że w procesie przyznawania usług asystenta osobistego kierowano się wytycznymi programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, weryfikując osoby zgłaszające się na etapie rozmów i sprawdzając dane w karcie zgłoszenia oraz dotychczasowe korzystanie z usług opiekuńczych. Po złożeniu karty zgłoszenia, każda osoba spełniająca wymagane kryteria, która zgłosiła chęć skorzystania z usługi, została objęta wsparciem. O przyznaniu tej usługi decydowała nie tylko kolejność zgłoszeń, ale także na przykład sytuacja rodzinna.

(akta kontroli: tom II, str. 203)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację dziesięciu osób starszych korzystających z usług asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością⁹⁵. W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach:

- zgłoszenie do programu następowało samodzielnie przez wnioskodawcę. W każdym przypadku składano Kartę zgłoszenia do programu, a do Karty dołączono wymagane dokumenty (m.in. orzeczenie o stopniu niepełnosprawności). Osoba starsza nie składała wniosku o przyznanie innej formy wsparcia;
- prawidłowo przyznawano usługi asystencji, tj. usługami asystenta objęto wyłącznie osoby, do których adresowany jest program;
- o przyznaniu usług decydował pracownik socjalny, co wynikało z jego zakresu obowiązków. Decyzje w tym zakresie zatwierdzała Kierownik Ośrodka;
- okres oczekiwania na przyznanie usług asystencji wahał się od jednego do 68 dni⁹⁶ (średnio 25 dni);

⁹³ I półrocze.

⁹⁴ Nie było tzw. listy rezerwowej.

⁹⁵ Sprawy nr: M-GOPS.PS.413.3.2022.AOON.DC; M-GOPS.PS.413.9.2022.AOON.DG; M-GOPS.PS.413.18.2023.AOON.DCZ; M-GOPS.PS.413.17.2023.AOON.BT; M-GOPS.PS.413.23.2024.AOON.BT; M-GOPS.PS.413.21.2024.AOON.BT; M-GOPS.PS.413.28.2025.AOON.DG; M-GOPS.PS.413.5.2025.AOON.BT; M-GOPS.PS.413.1.2025.AOON.BT; M-GOPS.PS.413.10.2025.AOON.DC.

⁹⁶ W tym przypadku przyczyną długiego oczekiwania było podpisanie z opóźnieniem umowy między Wojewodą Dolnośląskim a Gminą Bierutów w sprawie przekazania środków na realizację zadania w zakresie usług asystencji osobistej (umowa nr 23/AOON/2023 z 8 marca 2023 r.).

- zakres przyznanej pomocy dotyczył m.in. wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymania higieny osobistej; wsparcia w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wypełnianiu ról w rodzinie; wsparcia w podejmowaniu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem. Przyznana pomoc była zgodna z programem, a zakres i okres przyznanego świadczenia był prawidłowy oraz odpowiadał potrzebom seniora;
- osoby świadczące seniorom usługi asystencji miały ukończone stosowne kursy, m.in. asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun osoby starszej, opiekun medyczny, zgodnie z zasadami programu; osoby te legitymowały się dokumentami potwierdzającymi wymagane kwalifikacje;
- roczny limit przyznawanych godzin usług asystencji (w zależności od danego przypadku wahał się w badanej próbie od 60 godzin⁹⁷ do 400 godzin⁹⁸ rocznie) i był zgodny z warunkami zawartymi w programie, tzn. nie przekraczał limitów zależnych od stopnia niepełnosprawności, określonych w poszczególnych edycjach programu (z lat 2022-2025);
- w badanych przypadkach nie wykorzystano łącznie 309,5 godzin (11,7%) z łącznej liczby przyznanych 2 656 godzin usług asystencji, głównie z powodu rezygnacji niepełnosprawnej osoby starszej z udziału w programie, nieobecności niepełnosprawnej osoby starszej w miejscu zamieszkania, czy przerwy w świadczeniu usługi do momentu znalezienia zastępstwa;
- koszt jednej godziny usług asystenta (w próbie objętej kontrolą) wahał się od 33,00 zł (w 2023 r.) do 48,56 zł (w 2025 r.). Nie przekroczono zakładanych limitów, zgodnie z którymi, koszt jednej godziny zegarowej wynagrodzenia asystenta za zrealizowaną usługę asystencji osobistej nie mógł przekroczyć 40 zł brutto wraz z kosztami pracy zatrudniającego – edycja 2022 i 2023 oraz 50 zł brutto wraz z kosztami pracy zatrudniającego – edycja 2024 i 2025.
- koszty związane z realizacją usług, tj. np. z ubezpieczeniami (w próbie objętej kontrolą) wynosiły łącznie 502,46 zł, nie przekraczając w żadnym z badanych przypadków zakładanych limitów określonych szczegółowo w każdej z edycji programu (z lat 2022-2025);
- w trakcie realizacji usług asystenckich, osoby starsze nie korzystały z innych form pomocy;
- asystenci prawidłowo prowadzili wymaganą dokumentację, m.in. kartę realizacji usług; dokumentacja ta była prowadzona szczegółowo;
- w tym samym czasie, asystent prowadził usługi dla jednej osoby;
- osoby z niepełnosprawnością korzystały z usług asystencji od 3 miesięcy do 12 miesięcy; żadna z tych osób nie składała wniosku o skierowanie do Domu Pomocy Społecznej;
- oceny skuteczności udzielonego wsparcia dokonywano nie rzadziej niż co sześć miesięcy na podstawie bieżącego monitoringu, podczas którego rozmawiano z seniorem korzystającym z usług i zbierano od niego opinię. W wyniku tego monitoringu nie stwierdzono negatywnych zjawisk; nie dokonywano też zmian indywidualnego zakresu usług.

(akta kontroli: tom II, str. 210-211, 381-415; tom III, str. 136-167)

⁹⁷ Sprawa nr: M-GOPS.PS.413.18.2023.AOON.DCZ.

⁹⁸ Sprawa nr: M-GOPS.PS.413.9.2022.AOON.DG.

2.5. Zapewnienie wsparcia seniorom poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności w ramach programu wieloletniego Senior+ na lata 2021-2025

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku funkcjonował Klub Senior+⁹⁹.

W MGOPS w okresie od 2022 r. do 2025 (I półrocze), wydano łącznie 27 decyzji (pozytywnych) w sprawie przyznania osobom starszym wsparcia w Klubie Senior+, w tym w: 2022 r. 14 decyzji; 2023 r. sześć decyzji; 2024 r. pięć decyzji; 2025 r. (I półrocze) dwie decyzje. Nie wydawano decyzji odmawiających tego świadczenia. Na rozpatrzenie wniosku o przyznanie powyższego świadczenia oczekiwało¹⁰⁰ w: 2022 r. 14 osób; 2023 r. sześć osób; 2024 r. pięć osób; 2025 r. (I półrocze) dwie osoby. Średni czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o przyznanie ww. świadczenia wynosił w: 2022 r. dziewięć dni; 2023 r. osiem dni; 2024 r. jeden dzień; 2025 r. (I półrocze) jeden dzień.

(akta kontroli: tom II, str. 204)

Klub Senior+ znajdował się w strukturze organizacyjnej Ośrodka. Usytuowany był w odległości 140 m od dworca PKP i 350 m od przystanku komunikacji gminnej. Dysponował 25 miejscami. Został dostosowany do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych. Spełniał wymogi określone w dziale IV.2.2.2 programu „Senior+” na lata 2021-2025, tj. dysponował m.in. salą do prowadzenia zajęć wyposażoną w stoły i krzesła pełniącą funkcję sali spotkań, kuchnią wyposażoną w sprzęty, urządzenia i naczynia do przygotowania i spożycia posiłku, szatnią, salą do zajęć ruchowych i rehabilitacyjnych, wyposażoną w drabinki, materace oraz inne niezbędne wyposażenie stosownie do wieku uczestników, łazienką z dwiema toaletami (dla kobiet i mężczyzn) i umywalką.

(akta kontroli: tom I, str. 13, 35, 518-524)

Minimalny standard zatrudnienia w Klubie Senior+, zgodnie z punktem IV.2.6 programu Senior+ na lata 2021-2025 (jeden pracownik oraz specjalista w pożądanym zakresie, zatrudniony w wymiarze czasu odpowiednim do potrzeb Ośrodka), został spełniony. W Klubie Senior+ był zatrudniony: [1] kierownik, który spełniał wymagania określone w art. 111a ust. 3 ustawy o pomocy społecznej oraz [2] Instruktor ds. kulturalno-oświatowych/animator osób starszych, legitymująca się stosownym certyfikatem potwierdzającym jej kwalifikacje. Ponadto w Klubie prowadzone, w okresie objętym kontrolą, m.in. zajęcia teatralno-pantomimiczne i gimnastyki, zapewnione zostały przez wykwalifikowanych instruktorów z Ośrodka Kultury i Sportu w Bierutowie na podstawie zawieranych umów.

(akta kontroli: tom I, str. 518, 569-628; tom II, str. 205; tom III, str. 226-227)

W Klubie Senior+ świadczone takie formy usług jak: edukacyjne (m.in. warsztaty mydlarskie, zajęcia florystyczne), kulturalno-oświatowe (m.in. zajęcia teatralno-pantomimiczne, kino, spektakl teatralny), aktywności ruchowej (m.in. gimnastyka, kinezyterapia, nordic walking), sportowo-rekreacyjne (m.in. aqua aerobik na basenie), aktywizujące społecznie (m.in. spotkania integracyjne, wycieczki krajoznawcze), warsztaty pamięciowe, zajęcia z psychologiem i inne.

⁹⁹ Klub Senior+ utworzono w MGOPS w 2018 r. na podstawie programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020, stanowiącego załącznik do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020 (M.P. z 2016 r. poz. 1254). W okresie objętym kontrolą klub ten funkcjonował w oparciu o postanowienia programu wprowadzonego uchwałą Nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (M.P. z 2021 r. poz. 10). Dalej: program Senior+ na lata 2021-2025.

¹⁰⁰ Przed wydaniem w ustawowym terminie decyzji przyznających świadczenie.

(akta kontroli: tom I, str. 569-587; tom II, str. 205; tom III, str. 226-227)

Osoby z miejscowości innych niż Bierutów, mogły korzystać z bezpłatnej komunikacji gminnej, celem dojazdu do Klubu Senior+.

(akta kontroli: tom I, str. 79-80; tom II, str. 205)

Rada Miejska w Bierutowie¹⁰¹ 27 kwietnia 2023 r. ustaliła, że pobyt w Klubie Senior+ jest nieodpłatny. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że dzięki temu każdy senior, niezależnie od sytuacji materialnej, może skorzystać z oferty Klubu bez ponoszenia kosztów. Wcześniejsze uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie w tym zakresie¹⁰², stanowiły, że wysokość opłat za uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez Klub Senior+ uzależniona jest od sytuacji dochodowej osoby deklarującej uczestnictwo w Klubie Senior+.

(akta kontroli: tom II, str. 446-451; tom III, str. 220-221)

W okresie objętym kontrolą do dnia 28 lutego 2025 r. Klub Senior+ zapewniał tygodniowo 20-godzinną ofertę usług (od poniedziałku do piątku po cztery godziny dziennie).

Od dnia 1 stycznia 2025 r. Klub Senior+ funkcjonował w okresie trwałości realizacji zadania. MGOPS nie wystąpił bowiem do Wojewody Dolnośląskiego o zawarcie umowy o dofinansowanie realizacji tego zadania w 2025 r.

Zgodnie z punktem IV.1.17 programu Senior+ na lata 2021-2025 m.in., jednostki samorządu są zobowiązane do wykazania utrzymania trwałości realizacji zadania przez okres co najmniej trzech lat od dnia następującego po dniu zakończenia realizacji zadania w ramach programu. Trwałość realizacji zadania oznacza utrzymanie funkcjonowania ośrodka wsparcia „Senior+” oraz utrzymanie w nim miejsc (zadeklarowanych w ramach realizacji programu). Utrzymanie trwałości realizacji tego zadania przez okres co najmniej trzech lat wynikało także z § 4 ust. 4 umowy¹⁰³ o dofinansowanie zadania, zawartej między Wojewodą Dolnośląskim a Gminą. W powyższej definicji trwałości realizacji zadania nie odniesiono się do zachowania odpowiedniej liczby godzin. Liczby godzin nie określała też ww. umowa.

W okresie trwałości realizacji zadania w Klubie Senior+, od dnia 3 marca 2025 r. do 7 października 2025 r.¹⁰⁴ (wynikało to z harmonogramu zajęć), zmniejszono liczbę usług Klubu Senior+, z 20-godzinnej tygodniowo oferty usług do 10 godzin tygodniowo (od poniedziałku do piątku po dwie godziny dziennie). Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., że wymóg minimalnej liczby godzin (20 tygodniowo) dotyczy okresu realizacji zadania finansowanego z dotacji. Zmniejszenie liczby godzin w Klubie „Senior+” wynika z dostosowania oferty do rzeczywistych potrzeb seniorów. Gmina utrzymuje trwałość realizacji zadania, ponieważ Klub nadal funkcjonuje, zapewnia odpowiednią liczbę miejsc (25 osób) i ma zapewnione przez Gminę finansowanie.

(akta kontroli: tom I, str. 555-587; tom II, str. 204, 225-226, 452-465, 467-493;
tom III, str. 226-227)

¹⁰¹ Uchwałą Nr LIV/674/23 z dnia 27 kwietnia 2023 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia pod nazwą „Klub Senior+” w Bierutowie.

¹⁰² Tj.: [1] uchwała Nr VI/48/19 z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za uczestnictwo w zajęciach organizowanych w Klubie Senior+ w Bierutowie; [2] uchwała Nr XL/467/22 z dnia 27 stycznia 2022 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za uczestnictwo w zajęciach organizowanych w Klubie Senior+ w Bierutowie.

¹⁰³ Nr 26.S.M2.2024 z dnia 5 czerwca 2024 r.

¹⁰⁴ Dzień zakończenia kontroli.

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację dziesięciu osób starszych korzystających z usług Klubu Senior+¹⁰⁵. W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach:

- uczestnictwo w Klubie Senior+ przyznano osobie starszej na jej pisemny wniosek. Z wnioskiem tym zwrócił się sam senior;
- przed wydaniem decyzji administracyjnej przyznającej wsparcie prawidłowo został przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy (średnio po trzech dniach roboczych), w razie potrzeby wywiad był aktualizowany;
- prawidłowo rozpoznawano sytuację seniora, a wywiad środowiskowy zawierał wymagane informacje dotyczące jego sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej określone w rozporządzeniu w sprawie wywiadu środowiskowego;
- wywiad środowiskowy zawierał diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy oraz wnioski pracownika socjalnego odnośnie zasadności przyznania uczestnictwa w Klubie Senior+;
- w okresie od jednego dnia do 30 dni (średnio po czterech dniach) od otrzymania zgłoszenia o potrzebie wsparcia osoby starszej wydano decyzję administracyjną o przyznaniu miejsca w placówce; decyzja ta została wydana przez osobę posiadającą odpowiednie upoważnienie Burmistrza Bierutowa i zawierała wszystkie wymagane elementy;
- osobie starszej przyznano uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez Klub Senior+; zakres oraz okres przyznanego świadczenia był prawidłowy, tj. taki jak we wniosku oraz innych dokumentach zgromadzonych w sprawie; faktyczny zakres wsparcia był zgodny z przyznanym;
- osoba korzystająca z Klubu Senior+, nie ponosiła za to opłat, zgodnie z postanowieniami uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie¹⁰⁶;
- kwalifikacja osoby do placówki była prawidłowa, tj. odbyła się zgodnie z przyjętymi w Ośrodku zasadami uczestnictwa seniorów¹⁰⁷;
- nie było potrzeby organizacji transportu dla osoby mającej problem z poruszaniem się, ponieważ takiej osoby nie było;
- seniorzy korzystali ze wsparcia Klubu Senior+¹⁰⁸ od jednego miesiąca do 34 miesięcy¹⁰⁹ (średnio 15 miesięcy); osoby te nie składały wniosku o skierowanie do Domu Pomocy Społecznej;
- jakość wsparcia świadczonego osobom starszym w Klubie Senior+ była monitorowana na bieżąco przez kierownika placówki, który prowadził bezpośrednio rozmowy z uczestnikami. Według Kierownika Ośrodka, dzięki zbieranym opiniom i ocenom, możliwe było bieżące dostosowywanie oferty do potrzeb seniorów;

¹⁰⁵ Sprawy nr: M-GOPS.PS.4224.1.2024.BT; M-GOPS.PS.4224.8.2023.DP; M-GOPS.PS.4224.3.1.2024.DG; M-GOPS.PS.4224.12.2023.DG; M-GOPS.PS.4224.4.2022.BT; M-GOPS.PS.4224.12.2023.DG; M-GOPS.PS.4224.2.1.2024.BT; M-GOPS.PS.4224.3.2025.AT; M-GOPS.PS.4224.1.1.2024.BT; M-GOPS.PS.4224.4.1.2024.DG.

¹⁰⁶ Tj. odpowiednio uchwały: [1] Nr XL/467/22 z dnia 27 stycznia 2022 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za uczestnictwo w zajęciach organizowanych w Klubie Senior+ w Bierutowie; [2] Nr LIV/674/23 z dnia 27 kwietnia 2023 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia pod nazwą Klub „Senior+” w Bierutowie.

¹⁰⁷ Tj. ujętymi odpowiednio w zarządzeniu Kierownika Ośrodka: [1] Nr 23/2021 z dnia 31 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Klubu Senior+ w Bierutowie; [2] Nr 19/2023 z dnia 29 grudnia 2023 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Klubu Senior+ w Bierutowie; [3] Nr 3/2025 z dnia 24 lutego 2025 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Klubu „Senior+” w Bierutowie.

¹⁰⁸ Według stanu na dzień 10 września 2025 r.

¹⁰⁹ W badanej grupie nie było osób, które zrezygnowały ze wsparcia Klubu Senior+.

- kompleksowa ewaluacja, w tym ocena skuteczności wsparcia w Klubie Senior+ była dokonywana systematycznie, w wyniku spotkań i rozmów z uczestnikami (seniorami), kiedy omawiano dotychczasowe usługi i zbierano sugestie nowej tematyki zajęć. Na bieżąco monitorowano jakość usług i dostosowywano ją do potrzeb seniorów (np. wprowadzono zajęcia na basenie, czy spotkania z pracownikami ZUS). Z wniosków ewaluacyjnych nie wynikała konieczność zmiany indywidualnego planu wsparcia i pracy z osobą starszą.

(akta kontroli: tom II, str. 416-445; tom III, str. 11, 168-217)

2.6. Nadzór i kontrola nad realizacją usług dla seniorów oraz ich jakością

W okresie objętym kontrolą, w Ośrodku, nie była realizowana kontrola ukierunkowana ściśle na formy opieki nad osobami starszymi. Tym nie mniej działalność MGOPS w wyniku, przeprowadzonej w 2024 r., kontroli Wojewody Dolnośląskiego, w zakresie realizacji zadań gminy wynikających z ustawy o pomocy społecznej oraz zgodności zatrudnienia pracowników jednostki z wymaganymi kwalifikacjami, oceniono pozytywnie (brak zaleceń pokontrolnych).

(akta kontroli: tom II, str. 64-72, 217)

W Ośrodku sprawdzano jakość opieki nad osobami starszymi w Gminie nie rzadziej niż co sześć miesięcy, wykorzystując w tym celu wywiad środowiskowy. W wyniku prowadzonego nadzoru w jednym przypadku w 2024 r. rozwiązano umowę o pracę z asystentem osoby z niepełnosprawnością, który nie angażował się w wykonywanie swoich obowiązków. Wskutek powyższego zmieniono asystenta dla tej osoby.

(akta kontroli: tom II, str. 207-208)

W MGOPS nie wdrożono formalnej procedury reklamacyjnej dotyczącej usług dla seniorów. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka, skargi, zażalenia i uwagi są przyjmowane i sprawdzane na bieżąco przez pracowników socjalnych. Zgłoszenia mogą być składane m.in. osobiście w siedzibie Ośrodka lub przez upoważnioną osobę.

(akta kontroli: tom II, str. 208)

Do MGOPS, w okresie objętym kontrolą, nie wpłynęły skargi na poziom, zakres, sposób realizacji pomocy osobom starszym. Skargi w tym zakresie nie wpłynęły też do Urzędu Miejskiego w Bierutowie.

(akta kontroli: tom II, str. 208-209, 214-215, 218)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. We wszystkich kontrolowanych ośmiu sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania¹¹⁰ oraz dwóch sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich¹¹¹, w prowadzonej dokumentacji potwierdzającej realizację wsparcia (karty pracy), nie zamieszczano opisu (nie wskazywano) rodzaju wykonywanych czynności (brak stosownej rubryki do tego celu), co było działaniem nierzetelnym. Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., że brak szczegółowego opisu rodzaju wykonywanych czynności opiekuńczych w dokumentacji (w karcie pracy)

¹¹⁰ Sprawy nr: M-GOPS.PS.4225.1.2022.DG; M-GOPS.PS.4224.31.2021.BT; M-GOPS.PS.4225.12.2023.DP; M-GOPS.PS.4225.14.2023.BT; M-GOPS.PS.4224.18.2021.BT; M-GOPS.PS.4225.15.2023.BT; M-GOPS.PS.4225.30.2024.BT; M-GOPS.PS.4225.6.2025.AT.

¹¹¹ Sprawy nr: M-GOPS.PS.4225.14.2024.DP; M-GOPS.PS.4225.9.2025.AT.

wynikał z faktu, że te informacje były już zawarte w zakresie obowiązków opiekunki, umowie zlecenia. Karta pracy ma na celu jedynie ewidencjonowanie czasu pracy opiekunki oraz potwierdzenie jej obecności u podopiecznego.

NIK wskazuje, iż wprowadzenie stosownej rubryki w karcie pracy, w której można odnotować rodzaj wykonywanych czynności, usprawni nadzór nad wykonywaniem ww. usług dla osób starszych. Zakres obowiązków opiekunki (czy umowa zlecenia) zawiera wykaz czynności do których wykonywania opiekunka jest zobowiązana, natomiast karta pracy powinna potwierdzać fakt wykonania konkretnych czynności w odniesieniu do danego seniora, a nie tylko zaewidencjonować czas pracy opiekunki i jej obecność u podopiecznego. Funkcje obu rodzajów dokumentów (tj. zakresu obowiązków /i umowy zlecenia/ oraz karty pracy) się więc w tym aspekcie nie pokrywają. Ponadto zakres obowiązków opiekunki i umowa zlecenia nie są dokumentami dostępnymi dla seniora. Szczegółowe wykazywanie konkretnych czynności pozwoli natomiast na uniknięcie nieporozumień lub ewentualnych konfliktów dotyczących wywiązywania się opiekunek z realizacji zadań.

(akta kontroli: tom II, str. 226, 289, 294, 299, 305, 311, 316, 320, 325, 328-343, 347, 365, 377-380)

2. W sprawie nr M-GOPS.PS.4225.14.2024.DP, dotyczącej usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, opiekunka wykonywała ww. usługi dla jednego seniora (podpisano z nią umowę zlecenia w tym zakresie w dniu 25 marca 2024 r., a świadczenie usług miało miejsce w okresie 25 marca 2024 r. – 11 kwietnia 2024 r.), nie mając ukończonego szkolenia z udzielania pierwszej pomocy, co było niezgodne z art. 50 ust. 4a pkt 6 ustawy o pomocy społecznej, stosownie do którego osobą wykonującą usługi sąsiedzkie może być osoba która ukończyła szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., iż przyczyną powyższego była nagła i wyjątkowa sytuacja życiowa naszej podopiecznej, w ww. okresie. Osoba korzystająca z tej usługi znalazła się w trudnej sytuacji życiowej, spowodowanej zatrzymaniem przez policję jej jedyne go opiekuna. Jako opiekunkę świadczącą usługi sąsiedzkie, wskazała osobę, której ufa i która mogła natychmiast udzielić jej potrzebnego wsparcia. Opiekunka ta, posiadając 7-letnie doświadczenie w pracy z osobami starszymi, zdobyte w Domu Seniora, wielokrotnie miała do czynienia z sytuacjami wymagającymi szybkiej reakcji i podstawowej znajomości zasad udzielania pierwszej pomocy. Choć nie posiadała formalnego zaświadczenia o ukończeniu szkolenia, z dużym prawdopodobieństwem nabyła praktyczne umiejętności w tym zakresie. Z uwagi jednak na wymogi formalne, MGOPS zorganizował dla niej odpowiednie szkolenie, które ukończyła w możliwie najkrótszym terminie (13 czerwca 2024 r.). Obecnie osoba ta posiada wszystkie wymagane kwalifikacje i pracuje w MGOPS jako asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością. Podkreślam, że decyzja o zatrudnieniu miała charakter wyjątkowy i jednorazowy, podyktowany wyłącznie dobrem klientki oraz koniecznością zapewnienia jej ciągłości opieki.

NIK wskazuje, że przepisy ustawy o pomocy społecznej nie pozwalają na tworzenie wyjątków w tym zakresie. Zawierają zamknięty katalog ośmiu wymogów, które musi spełnić osoba wykonująca usługi sąsiedzkie, w tym ukończenie szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Artykuł 50 ust. 4b ustawy o pomocy społecznej stanowi, że w przypadku nieukończenia

szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy, jego organizacja należy do organizatora usług sąsiedzkich. Szkolenie to zostało zorganizowane przez Ośrodek dla ww. opiekunki, jednak po upływie 63 dni od zakończenia świadczenia usług sąsiedzkich w tym przypadku. Biorąc wszystkie przedstawione argumenty o wyjątkowości opisanej sytuacji, w świetle faktów wymóg art. 50 ust. 4a pkt 6 ustawy o pomocy społecznej nie został w tym przypadku spełniony.

(akta kontroli: tom II, str. 344-348, 354-361; tom III, str. 3-4)

OCENA CZĄSTKOWA

Zbadane szczegółowo, wybrane formy opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi, zorganizowane przez MGOPS, realizowane były co do zasady prawidłowo i skutecznie. Ośrodek zapewniał nadzór nad wykonywaniem usług dla seniorów oraz ich jakością.

Tym nie mniej w MOGPS, w kontrolowanych ośmiu sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz dwóch sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, w prowadzonej dokumentacji potwierdzającej realizację wsparcia, nie zamieszczano opisu rodzaju wykonywanych czynności (brak stosownej rubryki do tego celu). Ponadto w jednej sprawie, dotyczącej usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w formie usług sąsiedzkich, opiekunka wykonywała ww. usługi, nie mając ukończonego obligatoryjnego szkolenia z udzielania pierwszej pomocy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

- Wnioski
1. Podjęcie działań ukierunkowanych na realizację celów w zgodności obowiązującą Strategią rozwiązywania problemów społecznych.
 2. Podjęcie działań w celu pozyskania szczegółowych danych z terenu Gminy, dotyczących liczby osób starszych, prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe i zamieszkujących w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w najbliższym czasie mogą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania, w tym w podziale na grupy wiekowe, oraz danych o osobach starszych zamieszkujących ostatnie piętra budynków – tzw. „więźniowie czwartego piętra”.
 3. Wdrożenie do stosowania w MGOPS wzoru karty pracy, umożliwiającego dokonanie w niej opisu rodzaju wykonywanych czynności na rzecz osoby starszej.
 4. Zapewnienie opieki nad osobami starszymi w formie usług sąsiedzkich przez osoby, które ukończyły szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń,

zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 28 października 2025 r.

Kontrolerzy

Marek Skrzypecki

Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Radosław Chodziński

Specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor

z up. p.o. Wicedyrektor

Artur Urban

/podpisano elektronicznie/